

მაყვალა დავითაძე,
სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
ახალციხე, საქართველო,
ფილოლოგიის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,
ელფოსტა: nikarkadze@gmail.com

ფსიქოლოგიზმი აკ. გაწერელის რომან-ეტიუდში „ვაიდას გამოცხადება“

მოკლე შინაარსი

აკ. გაწერელია მე-20 საუკუნის გამოჩენილი მეცნიერი, კვლევარი, ესეისტი და მწერალია. მისი შემოქმედება აგრძელებს იმ ღრმა ფსიქოლოგიზმს ლიტერატურაში, რომელსაც საფუძველი ჯერ კიდევ მე-5 საუკუნიდან ვხედავთ ლიტერატურაში. გმირის შინაგანი ბუნების გამოხატვის ფსიქოლოგიური ასპექტები შესანიშნავადაა ნაჩვენები კლასიკური ხანის ბრწყინვალე შედეგებში – „ვეფხისტყაოსანში“.

ფსიქოლოგიზმის გამორჩეულ წარმომადგენლად თვლიან გრიგოლ რჩეულიშვილს, როგორც ფსიქოლოგიური პროზის მცირე ფორმის ოსტატს. რომლის შემოქმედებაშიც მართლაც კარგადაა გამოხატული ნაწარმოების გმირის ფსიქოლოგიური სახე, ქცემის მოტივაცია და ბუნება. ფსიქოლოგიზმი განსაკუთრებით განვითარდა მეცხრამეტე საუკუნეში. მეოცე საუკუნეში გაგრძელდა ეს ტრადიცია გრიგოლ რობაქიძის, მიხეილ ჯავახიშვილის, გურამ დოჩანაშვილის, ჭაბუა ამირეჯიბის შემოქმედებაში. ამ მხრივ გამორჩეულია აკაკი გაწერელია სახელი და მისი შემოქმედება.

ავტორს ფსიქოლოგიზმის მხატვრული მეთოდის გამოყენებთ აქვს არაერთი ნაწარმოები. სწორედ ღრმა ფსიქოლოგიზმით ხსნის ავტორი თავის გმირთა სახეებსა და ბუნებას.

ასეთ ნაწარმოებთა რიცხვს მიეკუთვნება „ვაიდას გამოცხადება“ რომელიც ავტორმა უძლნა თავის დიდ მასწავლებელს, ელინისტ გრიგოლ წერეთელს. ხოლო თავად ნაწარმოები წარმოადგენს ნეტარი ავგუსტინეს სახის გახსნის, მისი ფსიქოლოგიური პორტრეტის ხატვის მაგალითს. ნეტარი ავგუსტინე წარმოჩენილია როგორც ღრმა თვითანალიზის გმირი,

რომლის მთავარი მიზანი არის ღმერთის პოვნა, საეუარ ცოდვებთან გამკლავება . ეს ყველაფერი ნაჩვენებია ფილოსოფიისა და თეოლოგიის სინთეზის ფონზე. გმირის სიცოცხლის ბოლო ჟამს.

აკ. გაწერელიამ, როგორც მწერალმა გააგრძელა დიდი ლიტერატურული ტრადიციები და დიდი როლი ითამაშა ლიტერატურაში ფსიქოლოგიზმის განვითარების თვალსაზრისით.

საკვანძო სიტყვები: ქართული ლიტერატურა, ფსიქოლოგიზმი ლიტერატურაში, აკ. გაწერელია, „ვაიდას გამოცხადება,, ნეტარი ავგუსტინე.

Makvala Davitadze,

Samtskhe-Javakheti State University,

Akhaltzikhe, Georgia,

Doctor of Philology, Associate Professor,

Email: nikarkadze@gmail.com

PSYCHOLOGISM IN AKAKI GATSERELIA'S NOVEL-ETUDE "THE MANIFESTATION OF FAIDA"

Abstract

Akaki Gatsirelia is a renowned 20th-century scholar, researcher, essayist, and writer. His work continues the tradition of profound psychologism in literature, a tradition that can be traced back as far as the 5th century. The psychological aspects of a character's inner nature are excellently depicted in the Georgian literary masterpiece of the classical era The Knight in the Panther's Skin.

Grigol Rcheulishvili is considered one of the notable representatives of psychologism, recognized as a master of short-form psychological prose. In his works, the psychological portrayal of characters, their motivations, and inner nature are vividly expressed.

Psychologism particularly flourished in the 19th century, and this tradition was carried on in the 20th century in the works of writers such as Grigol Robakidze, Mikheil Javakhishvili, Guram Dochanashvili, and

Chabua Amirejibi. Among these names, Akaki Gatsirelia stands out for the depth and consistency of his work.

The author has written numerous works using the artistic method of psychologism.. Through deep psychological insight, he reveals the inner worlds and personalities of his characters.

One such work is “ The Revelation of Faida”, dedicated to his great teacher, the Hellenist Grigol Tsereteli. This piece serves as an example of portraying the psychological portrait of Saint Augustine, a figure of deep self-examination and spiritual search. Saint Augustine is presented as a hero of intense introspection, whose main goal is to find God and overcome worldly sin. All of this is shown against the backdrop of a synthesis of philosophy and theology, particularly in the final stages of the hero's life.

As a writer, Akaki Gatsirelia continued the great literary traditions and played a significant role in the development of psychologism in Georgian literature.

Keywords: Georgian literature, Psychologism in literature, Akaki Gatsirelia, The Revelation of Faida, Saint Augustine

შესავალი: ლიტერატურა, სხვა ყველაფერთან ერთად, ადამიანის ბუნების სიღრმისეული შესწავლის საშუალებაა. ადამიანის სულიერების, მისი შინაგანი ბუნების შესწავლა კი წარმოუდგენელია ფსიქოლოგიის ცოდნის გარეშე. ფსიქოლოგიზმი მწერლობაში ყოველთვის მნიშვნელოვანი მეთოდოლოგიური რესურსი იყო, რომლის მეშვეობითაც ხორციელდება ადამიანის შინაგანი სამყაროს დეტალური და კომპლექსური ანალიზი. ფსიქოლოგიზმის გამოყენებით, მწერალი გააცნობს მკითხველს პერსონაჟის სულიერებას, ემოციურ და მენტალურ მდგომარეობას, რაც ქმნის ნაწარმოების ემოციურ სიმძაფრეს და დიდ გავლენას მკითხველზე. მსოფლიო ლიტერატურაში ფსიქოლოგიური თემატიკა ძველია. ფსიქოლოგიზმი კი უაღრესად გამართლებული ხერხი. როგორც იუნგი წერდა: ფსიქოლოგიური თემატიკა ძველია და მნიშვნელოვანია, რადგან იგი გადმოსცემს გმირის შინაგან სულიერ მოძრაობას და ემოციებს (იუნგი 1995)

შინაარსი: ლიტერატურა თავისი ბუნებით, ერთგვარად, ადამიანთმცოდნეობაა.

ყველა დიდი მწერლის უპირველეს ამოცანას წარმოადგენდა გმირის ბუნების ჩვენება, მისი შინაგანი სამყარო, სულიერება.

განცდებისა და ემოციების სიღრმის დახატვა , რაც მკითხველზე ახდენდა უდიდეს გავლენას.

ფსიქოლოგიზმი მწერლობაში ყოველთვის იკავებდა მნიშვნელოვან ადგილს. ის განიხილებოდა როგორც ლიტერატურული მეთოდით, რომელმაც მკითხველს უნდა აჩვენოს ადამიანის სულიერი სამყაროს ღრმა და კომპლექსური ანალიზი.

ფსიქოლოგიზმი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს მწერლობაში, რადგანაც უამისოდ, ნაწარმოები ემსგავსება ფაქტებისა და მოვლენების კონსტატაციას.

ცხადია, ასეთი ტიპის ნაწარმოების შექმანა მოითხოვს ავტორის ძალიან დიდ ერუდიციას, ლიტერატურულ ტექნიკასა და ფსიქოლოგიის ღრმა ცოდნას.

ყურადღებამისაქცევია ის გარემოება, რომ ამგვარი ტიპის ნაწარმოები რთულია დასაწერად, რადგან მასში უნდა იყოს გადმოცემული ნაწარმოების გმირის შინაგანი სამყაროს ანალიზი, ავტორმა გვიჩვენოს პერსონაჟის ემოციური და მენტალური მდგომარეობის დეტალები. სრულფასოვნად გადმოსცეს ე.წ. „ფიქრთა ნაკადის“ რთულად გამოსახატავი მომენტები.

ავტორმა უნდა შეძლოს და უაღრესად დახვეწილი ფორმით გადმოსცეს გმირის შინაგანი კონფლიქტი, ეჭვი, გაოცება, საკუთარ სულში ჩაბრუნებული მზერის დეტალები.

ამგვარი სტილის წერას აქვს თავისი დიდი მიზანი: მკითხველი დააფიქროს და ჩააღრმავოს საკუთარ შინაგან სამყაროში. სწორედ ასეთი ემოციური გზით არის შესაძლებელი დაინახოს მკითხველმა თავისი მეორე „მე„ და სცადოს უკეთესობისაკენ მიმართოს თავისი სულიერება.

მსოფლიო ლიტერატურაში ფსიქოლოგიური თემატიკა ძველია და საინტერესო. საინტერესოა, რადგან მოვლენები მშრალად კი არ არის გადმოცემული, არამედ გადმოცემულია გმირის შინაგანი სულიერი სამყარო, მისი სულის მოძრაობა და აქედან გამომდინარე შედეგიც.

მსოფლიო ლიტერატურა იცნობს არაერთ დიდებულ მწერალს, რომელთაც სწორედ ფსიქოლოგიზმის ღრმა ცოდნით შეძლეს და თავიანთი ნაწარმოების პერსონაჟები, მათი თავგადასავალი და ბუნება წარმოგვიდგინეს როგორც ადამიანური ტრაგიზმის

მაგალითები. ასეთი კოლიზიებია უილიამ ფოლკნერის, ჰერმან ჰესეს, ფრანც კაფკას, ფიოდორ დოსტოევსკის შემოქმედებაში. მათი შემოქმედება ფსიქოლოგიური ლიტერატურის ჩარჩოებშია ჩამჯდარი. დოსტოევსკი სამარლიანად ითვლება ფსიქოლოგიური პროზის ერთ ერთ დამწებ მწერლად რუსულ ლიტერატურაში.

მსოფლიო ლიტერატურის ნაწილია ქართული ლიტერატურა. ხშირად კრიტიკოსები მიუთითებენ, რომ გრ. რჩეულიშვილის ნაწარმოებებით დაედო სათავე ფსიქოლოგიზმის ქანრის ლიტერატურას. აკაკი გაწერელია თავის თეორიულ ნაშრომში ლიტერატურის შესახებ წერდა: ქართულ ლიტერატურაში ფსიქოლოგიზმის სათავეებად ითვლება როგორც გრ. რჩეულიშვილის ნაწარმოებები, ასევე ძველი ქართული აგიოგრაფიული მწერლობა, სადაც უკვე ვლინდება ადამიანის ფსიქოლოგიური ელემენტები (გაწერელია 1988).

შეიძლება ეს ასეც ვივარაუდოთ, რადგან მან შემოიტანა ლიტერატურაში ადამიანის შინაგანი სამყაროს, ზნეობრივი თვითშემეცნების თემები, მის ნაწარმოებებში მთავარი ადგილი უჭირავს სინდისის, რწმენისა და ადამიანის შინაგანი ფიქრების თემას. ამ მხრივ ის გვევლინება ფსიქოლოგიური ხედვის მწერლად. თუმცა, მიმაჩნია, რომ ქართულ ლიტერატურაში ამგვარ ნაწარმოებთა სათავე, ჩანასახი, უცილობლად უნდა ვივარაუდოთ ძველი ქართული ლიტერატურიდანვე. ქართული აგიოგრაფიული მწერლობა ამისი ნათელი დადასტურებაა. აგიოგრაფიულ ტექსტებში ცხადად და მკვეთრად არის დახატული გმირის შინაგანი განცდები, ფიქრი და ჭეშმარიტების ძიების პროცესი.

აგიოგრაფიულ ნაწარმოებებში გადმოცემულია გმირის სულიერი მოძრაობა, თუმცა ამ გმირის ემოციურ მუხტს აქვს ახსნა და განპირობებულია ქრისტიანულ–რელიგიური მრწამსით. ძველი ქართული მწერლობიდან მოყოლებული მწერლური ინტერესი ადამიანის ფსიქოლოგიური განცდების გადმოცემისა და გამომზეურების მიმართ არ შეწყვეტილა... ამის ნათელი მაგალითია თუნდაც რუსთველის „ვეფხისტყაოსანი“ გამონაკლისი არც მეცხრამეტე საუკუნე ყოფილა და არაერთი მნიშვნელოვანი მხატვრული ნაწარმოები შეიქმნა ამ ნიშნით აღბეჭდილი.

მეოცე საუკუნის ლიტერატურაში უკვე თვალსაჩინო გახდა ინდივიდუალური ცნობიერების ინტენსიური გამოკვეთა, რაც

მხატვრულად გამოიხატა ჟანრისა და ფორმის თავისუფალ სინთეზში. მწერალთათვის ეს ერთგვარ თვითგამოხატვის საშუალება და იარაღი იყო. თვალსაჩინოებისათვის მეოცე საუკუნის კლასიკოსის გურამ დოჩანაშვილის შემოქმედებაც იკმარებდა. ფსიქოლოგიზმის კუთხით მნიშვნელოვანია გრ. რობაქიძის, კ. გამსახურდიას, მ. ჯავახიშვილისა და სხვ. შემოქმედებაც.

მეოცე საუკუნეში, ეს შემოქმედებითი მეთოდი იყო საშუალება, მწერალს გამოეხატა ის, რასაც განიცდიდა. ამ მხრივ არც ცნობილი მეცნიერ-ფილოლოგი, კრიტიკოსი, ესეისტი, მწერალი აკაკი გაწერელია იყო გამონაკლისი.

თავად აკ. გაწერელიას არაერთგზის აღუნიშნავს რომ თავს ჯერ მწერლად, მერე კი მეცნიერად მიიჩნევდა და არა პირიქით.

მისი შემოქმედება მისი, როგორც მწერლის ნიჭიერების ნათელი მაგალითია. აკ. გაწერელიას პროზა გამოირჩევა სადა, უაღრესად დახვეწილი, ფილოსოფიური და ფსიქოლოგიური სტილით. ატორი იყო ღრმა მოაზროვნე, ხოლო მისი შემოქმედება იყო ანარეკლი იმ კულტურულ-ეპოქალური მოვლენებისა, რომელშიაც ავტორს უწევდა ცხოვრება.

აკ. გაწერელია ლიტერატურულ სარბიელზე 1927 წლიდან გამოვიდა. მას ეკუთვნის არაერთი მნიშვნელოვანი გამოკვლევა და მონოგრაფია.

გაწერელიას, როგორც მწერლის შემოქმედებაში დიდი ადგილი უჭირავს მოთხრობებსა და ნოველებს, რომლებიც გაჯერებულია ფსიქოლოგიური და ეგზისტენციალური პრობლემატიკით.

ავტორი პერსონაჟთა ხატვის ოსტატია, მისი მოთხრობები კი უდიდესი სიღრმითა და ფსიქოლოგიური წაიღსვლითაა საინტერესო.

მე-20 საუკუნის მწერლობა ფსიქოლოგიზმისადმი კიდევ უფრო მეტ ყურადღებასა და ინტერესს იჩენდა. ლიტერატურული პერსონაჟების ხასიათში იკვეთება ის, რომ რაიმე პრობლემისა და კრიზისის დროს, ეგზისტენციალიტების ტერმინით რომ ვთქვათ, „ზღვრული ვითარებაში“, ვლინდება ადამიანის ჭეშმარიტი სახე, ხელის გულზე გვეშლება მისი თუნდაც შენიღბული ბუნება. შეიძლება თავად გმირისთვისაც ამოუხსნელი და შეუმეცნებელი.

ამგვარი ფსიქოლოგიზმები ხშირია აკ. გაწერელის შემოქმედებაში. მისი მოთხრობების გმირები ჩვეულებრივი ადამიანები არიან, რომელთა შინაგანი სამყარო მოითხოვს აღქმის უნიკალურობასა და თავის თავში გარკვევას, რას განიცდის გმირი ამა თუ იმ გარემოების გამო, რაც მის გარშემო ხდება. ამ მხრივ გამოირჩევა მწერლის არაერთი ნაწარმოები: მაგ. „მხატვრის ნაამბობი“ „საბედისწერო შემთხვევა“ „თხუპნია“ და სხვ.

ფსიქოლოგიზმი მწერლისაგან ითხოვს ორმაგ პროფესიონალიზმს. და თუ ნაწარმოების მთავარი გმირი ისტორიული პიროვნებაა, ეს სირთულე კიდევ უფრო მეტად ვლინდება. აკ. გაწერელის შემოქმედებაში და მსგავს სირთულეს ღირსეულად გაუმკლავდა.

აკ. გაწერელის მოთხრობებში ორიგინალური სტილისა და წერის მანერასთან ერთად მკითხველს ხიბლავს ავტორის ღრმა ცოდნა ადამიანის სულიერებისა. აკ. გაწერელის გმირები დახატულია მათი შინაგანი ბუნებით, სულიერი მოძრაობითა და მთელი იმ ტრაგიზმით, რომელთან გამკლავებაც უწევთ მათ. ძნელია ლიტერატურაში ნახო მსგავსი მოთხრობა, რომელშიც მთელი სიცხადით, ექსპრესიულობითა და ადამიანის ღრმა შინაგანი ბუნების ცოდნით იქნება გადმოცემული სიკვდილის სარეცელზე მყოფი ადამიანის განცდები, როგორც ეს მწერალმა დაგვიხატა თავის მოთხრობაში „სიკვდილი ბარათაშვილისა“. აკ. გაწერელის შემოქმედებაში უდავოდ დიდ ყურადღებას იმსახურებს მისი რომანი ეტიუდი „ფაიდას გამოცხადება“. ნაწარმოები 1988 წელს დაიბეჭდა და გამოსვლისთანავე მიიპყრო ლიტერატორთა და ლიტერატურის კრიტიკოსთა ყურადღება. როგორც აღვნიშნე, ისტორიულ პიროვნებათა შესახებ წერა, კიდევ უფრო მეტ ყურადღებას მოითხოვს და გარკვეულწილად, პრობლემურიცაა, რადგან საქმე ეხება მნიშვნელოვან პიროვნების ცხოვრებისა და შინაგანი სამყაროს გამომჟღავნების მცდელობას. აქ შეცდომა დაუშვებელია.

ისტორიულ პიროვნებაზე, მათი ქცევისა და ფსიქოლოგიური მდგომარეობის ჩვენება აკ. გაწერელის შემოქმედებაში უხვად გვხვდება. „ნაზარის უკანასკნელი ლოცვა“, „იმამის ერთი დღე“, „ამხათი“ და სხვა არაერთი ნაწარმოები სწორედ ისტორიულ მოვლენებსა და პიროვნებებზე მოგვითხრობს საინტერესო და

ხშირად საბედისწერო ამბებს. ასეთი ამბების გადმოცემა კი ფსიქოლოგიური ცოდნის გარეშე სრულყოფილი ვერ იქნება.

„ფაიდას გამოცხადება“ ფილოსოფიურ –ფსიქოლოგიური ნაწარმოებია. ავტორი შეეჭიდა უაღრესად რთულ საკითხს: იტორიული პიროვნების ცხოვრების ბოლო დღეების აღწერა, ფილოსოფიური ხედვა და ფსიქოლოგიური ქარტეხილების ზუსტი ასახვა, რასაც განიცდის მთავარი გმირი. ნაწარმოების მთავარი გმირი კი ავგუსტინე ავრელიუსია– ნეტარ ავგუსტინედ წოდებული, რომელიც მეოთხე –მეხუთე სს. უდიდესი ქრისტიანი თეოლოგი და ფილოსოფოსი. მან გავლენა მოახდინა თეოლოგიაზე, ფილოსოფიაზე, ფსიქოლოგიასა და გარკვეულწილად ლიტერატურაზეც. ავგუსტინე ავრელიუსი დაიბადა 354 წელს, სამხრეთ ნუმიდიის პატარა ქალაქში. მამამისი წარმართობიდან ქრისტიანად მაშინ მოინათლა როცა ავგუსტინე ჩვიდმეტი წლისა იყო. დედამ, სათნოებით გამორჩეულმა კეთილი ბუნების ქალმა ჩაუნერგა და შეაყვარა შვილს იესოს სახელი. მიუხედავად ამისა ავგუსტინემ გამოიარა ქრისტიანული მოძღვრების უარყოფაც, მანიქეველთა გავლენის ქვეშ ყოფნაც და და საბოლოოდ, 33 წლის ასაკში მოინათლა ქრისტიანად, მთელი თავისი ქონება შეჭირვებულ ქვრივ-ობლებს დაურიგა და ბერული წესით დაიწყო ცხოვრება. თავისი სიწმინდით მიაღწია იმას, რომ ეპისკოპოსად აკურთხეს. ის გახდა ქრისტიანობის უპირველესი დამცველი და მებრძოლი. სასულიერო ტექსტების გარდა მის კალამს ეკუთვნის არაერთი თხზულება, მათ შორის „აღსარებანი“

ვფიქრობთ, აკ. გაწერელის დაინტერესება ნეტარი ავგუსტინეს პიროვნებით, გამოწვეული იყო ავგუსტინეს ამ ავტობიოგრაფიული ნაწარმოებით, რომელშიც ავტორმა აღწერა თავისი ახალგაზრდული ცხოვრების ამბავი, სულიერი გარდატეხა, რამაც დიდი როლი ითამაშა მის ღრმა დამოკიდებულებაზე ქრისტიანული რწმენის მიმართ. სწორედ ნეტარი ავგუსტინე ითვლება მნიშვნელოვან ქრისტიან ფსიქოლოგად.

აკაკი გაწერელია ეთაყვანებოდა ავგუსტინე ავრელიუსის პიროვნებას, მის სიწმინდესა და ქრისტიანულ სათნოებას, რომელმაც თავისი ცხოვრების 35 წელი დაუცხრომლად იღვაწა ქრისტიანობის განსამტკიცებლად. დატოვა შესანიშნავი ნაწერები .

სწორედ ამიტომაც უძვლვნა გაწერელიამ მას ასეთი მშვენიერი ნაწარმოები.

ნაწარმოებში მოქმედება ვითარდება ნეტარ ავგუსტინესა და ახალგაზრდა ექიმს-გენადს შორის მიმდინარე დიალოგით. გენადი სტუმრად მიდის ნეტარ ავგუსტინესთან, რომელიც მდუმარედ ზის თავის სენაკში. მათ შორის დიალოგი ძიებაა ჭეშმარიტებისა. ექიმს აინტერესებს რა დაემართა ფაიდას, ან სინამდვილეა თუ არა მისი გამოცხადება. ავგუსტინე მშვიდია და კი არ შფოთავს, ან უბრძანებს, არამედ სიმშვიდით ასწავლის, უამბობს და ეს ნაამბობი ექიმ გენადზე წარუშლელ შთაბეჭდილებას ახდენს. ახალგაზრდა ექიმსა და ნეტარ ავგუსტინეს შორის დიალოგით ჩანს რომ ექიმი გენადი სკეპტიკურად უყურებს რწმენას. მისთვის რწმენა აბსტრაქტულია. ფაიდა ტექსტში არ ჩანს, მაგრამ ფაიდაზე მსჯელობს მთავარი გმირი.

ფაიდას გამოცხადება არ არის რეალური პიროვნების გამოჩენა. ფაიდას მიერ გამოცხადების მიღება სიმბოლურად რწმენას, რწმენაში განმტკიცებას ნიშნავს.

„ფაიდას გამოცხადება“ არ წარმოადგენს გარდასული დრო-ჟამის მშრალ აღწერას. ნაწარმოებში ცოცხლდება ეპოქის სურათები. მაღალმხატვრულადაა დახატული დიდი თეოლოგისა და ფილოსოფოსის ავგუსტინეს სახე. ავტორის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ დროის ფერფლწაყრილი ხსოვნიდან გამომამხეურა ის ისტორიული ამბები, რომელსაც ადგილი შეიძლება ჰქონოდა... თავად მთავარი გმირი-ავგუსტინე სახეა რწმენაში განმტკიცებული ადამიანისა, რომელმაც გაიარა ეჭვის, ორჭოფობის გზა და განმტკიცდა სარწმუნოებაში. ექიმ გენადისა და ავგუსტინეს დიალოგი სწორედ ჭეშმარიტების ძიებაა, რომელმაც სულიერი კათარზისი უნდა მოუტანოს ადამიანს. ნეტარი ავგუსტინეს აზრით, სიწყნარე, სიმშვიდე არის ჭეშმარიტება. მისი შეხედულებით რწმენა არის ისეთი ბუნებისა, სადაც სიტყვებს სიჩუმე ფარავს, ლოგიკურ ამბებს კი სულიერი ამბები ანაცვლებს. მთავარი გმირისა და ექიმის დიალოგში იკვეთება ექიმის პოზიცია, რომელიც ნასაზრდოვებია ლოგიკაზე დაყრდნობით და გენადი თვლის, რომ ფაიდას გამოცხადება შესაძლოა ნერვოლოგიური ან ფსიქოლოგიური მოვლენაა. მისი აზრით ჭეშმარიტებაა ის, რასაც გაზომავს ადამიანი. გენადი ისეთ

ფაქტს, მოვლენას, არ აღიქვამს სინამდვილედ რომელსაც ვერავინ დაადასტურებს. შინაარსის მიხედვით ექიმი მიდის ავგუსტინესთან, ეს შეიძლება გავიგოთ მეტაფორულად: ჭეშმარიტების შემცნობთან მიდის ჭეშმარიტების მამიებელი. ექიმი გენადის სახე შემდეგნაირად უნდა იქნას გაგებული: ის წარმოდგენს სკეპტიციზმის, რაციონალიზმისა და მხოლოდ და მხოლოდ ლოგიკაზე დაფუძნებულ სახეს. ის არის საწინააღმდეგო ბუნების ადამიანი ნეტარ ავგუსტინესთან მიმართებაში. რადგან მას არ აქვს ის რაც აქვს ნეტარ ავგუსტინეს: მაღალი სულიერება და რწმენით განპირობებული სიმშვიდე. ექიმისათვის რწმენა არაა მნიშვნელოვანი, მართალია არ უარყოფს საერთოდ რწმენას, მაგრამ ბნელ სივრცედ მიიჩნევს. აკ გაწერელიამ შეძლო და საკუთარ ხილვებში გამოაქანდაკა მაღალმხატვრული ოსტატობით დიდი თეოლოგის, რიტორისა და ფილოსოფოსის, ნეტარი ავგუსტინეს პორტრეტი. ისტორიულ თემატიკასა და ისტორიულ პიროვნებებზე წერა დიდ რისკთანაც არის დაკავშირებული რადგან მწერალმა სიშორიდან, საუკუნეთა გადასახედიდან შეიცნოს თავისი გმირის სულიერება, შინაგანი ვნებათაღელვა და მკითხველსაც განაცდევინოს იგივე.

აკ. გაწერელიას აზრით, ნეტარი ავგუსტინეს ღვთისწილობა მისი ადამიანობითაა განპირობებული. ის ადამიანია და ადამიანის ბუნების შესაბამისად, უშვებს შეცდომებს. ავგუსტინემ კავშირი გააბა ზნედაცემულ ქალთან. ეყოლა უკანონო ვაჟიშვილი, რომელიც მას ძალიან უყვარს, გატაცებულია ჰედონიზმითა და ვნებით. მიუხედავად ამისა, მან მოახერხა და თავასტაში, აფრიკაში ჩასულმა გაასაჩუქრა მთელი ქონება და მონასტრული ცხოვრებისათვის დაიწყო მზადება. თავისი სიცოცხლის ბოლოს ავგუსტინე წარმოდგენილია როგორც ჭეშმარიტებითა და რწმენით სავსე ადამიანი, მისთვის სიცოცხლის ბოლო დღეებიც კი საშუალებაა შინაგანი განწმენდისა და თვითშემეცნების. ავგუსტინეს სახით ნაჩვენებია რწმენით განმსჭვალული ადამიანის უბრალოება/ სიმშვიდე. ავგუსტინე გენათდთან საუბარში კი არ მბრძანებლობს და არ აძალებს მას გაითავისოს ის ჭეშმარიტება, რაც მას გააჩნია, არამედ სიმშვიდით, სიბრძნითა და შემწყნარებლობით ცდილობს ცხოვრების გზაზე მიღებული გამოცდილება გაუზიაროს ექიმს. ნეტარი ავგუსტინეს ცხოვრება ნათელი

მაგალითია იმისა, თუ როგორ ებრძვის ადამიანი საკუთარ თავში არსებულ ცოდვებს, შეცდომებსა და ვნებებს. ავტორი თავის გმირს თივთანალიზის დიდ უნარს ანიჭებს. ნეტარი ავგუსტინესათვის გადალახულია ყოველივე არაქრისტიანული, აღარ აქვს ეჭვი, მერყეობა და გაორება. მან ამ მდგომარეობას არა ცოდნით, არადმეთ ღვთისადმი ერთგულებით მიაღწია. ავტორის სათქმელიც ესაა: ცოდნა რა თქმა უნდა, მნიშვნელოვანია, მაგრამ თუ ადამიანს არ აქვს ადამიანობა და ღვის რიდი, შეუძლებელია მიაღწიოს სრულყოფილებას. ნაწარმოების ავტორი ფრთხილად, მაგრამ მაინც გამოთქვამს თავის ვარაუდს, რომ ადამიანი არის ერთადერთი შესაძლებლობა ღმერთისა. ამ შესაძლებლობის საჩვენებლად ავტორმა მკითხველს წარუდგინა მიწიერი ადამიანი, თავისი ვნებებითა და ადამიანურობით და ერთგვარად ჩამოაყალიბა ადამიანის ღვთაებრივთან კავშირის იდეა.

მიუხედავად ყველაფრისა ავგუსტინე მარტოა, სრულიად მარტო და თავისი სიცოცხლის ბოლო საათებსა და წუთებშიც. ღრმა ფსიქოლოგიზმით გვიხატავს ავტორი ავგუსტინეს სახეს, როცა ის ჯვავმას მიმართავს: „შენდამი ერთგულით და ჭეშმარიტი გულით ვემსახურე ჩემს მრევლს, შენ უკთ უწყი, რაოდენი ჯაფა გადამხდა ადამიანთა სწორ გზაზე დაყენებისათვის. მაგრამ რაა თვითონ ადამიანი? წმინდა მოციქულებისაგან ვისწავლე ზოგი ჭეშმარიტება და ისინი აღვწერე კიდევ" ამ მიმართვას მოსდევს ავგუსტინეს მიერ ფსალმუნთა განმარტებიდან ამოღებული ადგილი, უფსკრულს ადარებს ადამიანის გულს, რომელიც ისეთივე ღრმაა როგორც ადამიანის გული.

აკ. გაწერელია, მისთვის დამახასიათებელი ღრმა ფსიქოლოგიზმით აღწერის ოსტატია ადამიანის სიცოცხლის ბოლო საათებისა და წუთებისა. ასეა მის ერთ მოთხრობაში, „სიკვდილი ბარათაშვილისა“, ასეა „ფაიდას გამოცხადებაშიც“.

გარდამოხსნასთან მლოცველი ავგუსტინე მართალია და გულწრფელი. იესოს წინაშე აღიარებს, რომ საკუთარ თავსაც უფსკრულს ადარებს ღრმასა და უშიროს. დაუძლურებული კი უფალს სთხოვს, რმ არგუნოს ტკბილი , უშფოთველი და წყნარი სიკვდილი.

სიცოცხლის ბოლო წუთებში გამოცხადებული საყვარელი ქალი ყრმობის ასაკში ჩადენილი ცოდვის მხილვბაა.. და სწორედ

ამ ცოდვათა გახსენება არის უდიდესი სულიერი სატანჯველი ავრელიუსისათვის. ახალგაზრდობაში ჩადენილი ცოდვა მიცოცხლის ბოლომდე გაჰყვა ავგუსტინეს. ეს მისთვის ყველაზე დიდი ტვირთია, ქალის, ფაიდას გამოცხადებით ავგუსტინეს სული წარსულს ხვდება. წარსულთან შეხვედრა კი დიდ შინაგან ტკივილს იწვევს მასში. ხარჭადყოფილს სატანად აღიქვამს და თავის მდივანს უხმობს საშველად რომ იხსნას სატანისაგან. ოთახში შემოსულმა მდივანმა ნეტარი ავგუსტინეს გარდა ვერავინ შენიშნა. შეიძლება ითქვას, რომ ფაიდას გამოცხადება სიმბოლურად უნდა იქნას გაგებული. ხოლო ავგუსტინეს მცდელობა, რომ მას მოაშორონ ეს ქალი, მისი ბოლო ბრძოლაა შინაგანი ტკივილისაგან გათავისუფლებისა. თავად ავგუსტინეს სიცოცხლის ბოლო წუთი ასეა აღწერილი: „უკვდავს თავი ბალიშზე ედო, ნიკაპი ზემოთ აეწია და გახელილი თვალებით თითქოს ჭერს მისჩერებოდა" ნაწარმოებში გადმოცემულია ნეტარი ავგუსტინეს ცხოვრებისა და მოღვაწეობის მთავარი მოვლენები. რომელსაც ავტორი ურთავს ღრმა ფილოსოფიურ ანალიზს.

აკ. გაწერელიამ ნეტარი ავგუსტინეს სულიერების, უფლისკენ მიმართული მისი სულისკვეთების გვერდით დაგვიხატა მისი, როგორც მიწიერი ადამიანის სახე. ერთმანეთს ლოგიკურად დაუკავშირა ავგუსტინე ავრელიუსის ტანჯვით სავსე ცხოვრების ეპიზოდები. რომელიც გმირს ილუზორულ ჩვენებად ეხატება.

რაც არ უნდა იყოს, ადამიანური ცხოვრება, განცდილი ანარეკლი ისეთ დიდ ადამიანსაც ჰხვევს სინანლში, როგორიც ავრელიუსია. ხოლო უფლისკენ მავალი ადამიანის გზა არის გზა განწმენდისა, დიდი სულიერი გრადაციისა და უფლისკენ გულით მიხედვისა. ნეტარი ავგუსტინეს სახის ჩვენებით ავტორმა განავითარა თავისი შეხედულებები: ადამიანი, რომელიც უფლისკენ ისწრავის, უცილობოდ შეძლებს საკუთარ ვნებებთან გამკლავებას. განმტკიცდება რწმენაში, ეს კი მისცემს ძალას, შეიმეცნოს და გაუფიქტრავად შეიცნოს საკუთარი წარსული, მიიღოს ის და ღრმა ანალიზის საფუძველზე გააკეთოს დასკვნები. შინაგან ბრძოლას ყოველთვის მოიგებს რწმენაში შეურყეველი ადამიანი, ასეთ ადამიანში სულიერებაცაა და ადამიანურობაც. ეს თვისებები კი არის ის, რაც ადამიანს აქცევს ღირსეულ პიროვნებად.

ავტორმა გვიჩვენა რომ ადამიანის სულის ლაბირინთები რთულია, განწმენდა– აუცილებელი.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ ქართველმა მწერალმა, მეცნიერმა და არაერთი მონოგრაფისა და ლიტერატურის თეორიის წიგნების ავტორმა, აკ. გაწერელიამ მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ქართულ ლიტერატურაში ფსიქოლოგიზმის ხერხებისა და მეთოდების დახვეწაში, შექმნა არაერთი შესანიშნავი ნაწარმოები, რითაც წარუშლელი კვალი დატოვა ქართულ პროზაში და დამსახურებული ადგილი დაიკავა ქართველ მწერალთა შორის.

გამოყენებული ლიტერატურა

ბრეგაძე, ლევან. 2008. ფსიქონალიზი და მხატვრული სიმოციმედება. თბილისი: ლიტერატურის ინსტიტუტის გამომცემლობა.

გაწერელია, აკაკი. 1985. ნოველები და მოთხრობები. თბილისი: საბჭოთა საქართველო.

გაწერელია, აკაკი. 1988. ფაიდას გამოცხადება. თბილისი: მერანი.

იმედაძე, ირაკლი. 2004. XX საუკუნის ფსიქოლოგიის ძირითადი მიმართულებები. თბილისი: გამომცემლობა „ენა და კულტურა“.

იუნგი, კარლ გუსტავ. 1995. ანალიზური ფსიქოლოგიის საფუძვლები. თბილისი: მერანი.

უნივერსალური ენციკლოპედიური ცნობარი. 2008. ტ. 2. თბილისი: გამომცემლობა „აი ია“.

References

Bregadze, Levan. 2008. Psikoanalizi da mxat'vruli simocimebeba [Psychoanalysis and Artistic Glimmering]. Tbilisi: Literaturis inst'it'ut'is gamomcemloba. (in Georgian)

Gac'erelia, Ak'ak'i. 1985. Novelebi da motxrobedi [Novels and Stories]. Tbilisi: Sabç'ota Sakartvelo. (in Georgian)

Gac'erelia, Ak'ak'i. 1988. Paidas gamocxadeba [Revelation of Faida]. Tbilisi: Merani. (in Georgian)

Imedadze, Irak'li. 2004. XX sauk'unis p'sikologiis biritadi mimartulebebi [Main Directions of 20th Century Psychology]. Tbilisi: Gamomcemloba "Ena da k'ult'ura". (in Georgian)

Iungi, K'arl Gust'av. 1995. Analizuri p'sikologiis sapubvlebi [Fundamentals of Analytical Psychology]. Tbilisi: Merani. (in Georgian)

Universaluri enc'ik'lop'ediuri cnobari [Universal Encyclopedic Reference]. 2008. Vol. 2. Tbilisi: Gamomcemloba "Ai Ia". (in Georgian)